

Оподаткування інвестицій. Уряд Мексики проводить політику звільнення від податків нових або таких, що розширюються, галузей.

Нігерія. Відношення уряду до інвестицій. Уряд Нігерії не обмежує іноземні інвестиції. Перевага надається змішаним підприємствам.

Контроль інвестицій і передачі технологій. Відсутня централізована установа, яка регулює іноземні інвестиції. Декрет про заохочення нігерійських підприємств (1977 р.) стосується всіх іноземних підприємств.

Відношення до власності. Проводить політику виключення іноземної участі з деяких галузей. Обмеження максимального рівня іноземної участі до 40-60%.

Інвестиційні гарантії. Є стороною декількох двосторонніх угод про інвестиційні гарантії, а також стороною Міжнародної конвенції з врегулювання інвестиційних суперечок.

Поглинання національних компаній. Не існує обмежень. Виняток становлять підприємства, призначені до поступового переходу у національну власність.

Оподаткування інвестицій. Проводить політику звільнення від податків піонерних галузей промисловості.

Туніс. Відношення уряду до інвестицій. Активно проводить політику залучення іноземних інвестицій у підприємства, які орієнтовані на експорт мінеральної сировини.

УДК 911

Контроль інвестицій і передачі технологій. У 1973 році створена установа із заохочення іноземних інвестицій.

Відношення до власності. Вирішується до 100% іноземної власності.

Інвестиційні гарантії. Туніс є стороною декількох двосторонніх угод про інвестиційні гарантії, а також стороною Міжнародної конвенції з врегулювання інвестиційних суперечок.

Поглинання національних компаній. Ніяких обмежень не існує.

Оподаткування інвестицій. Звільнення від податків підприємств, орієнтованих на експорт мінеральної сировини.

Висновки. Отож, у країнах, де ризик націоналізації відсутній, норма прибутку у 12% вважається задовільною (після сплати податків). У країнах, де ризик націоналізації високий, транснаціональні компанії вкладають капітал за очікуваної норми прибутку у 20% і вище.

1. Перехідна економіка: Підручник // Геєць В.М., Панченко Є.Г., Лібанова Е.М. – К.: Вища школа, 2003. – 751 с. 2. Постоловський Р.М., Черней Э.И., Калько А.Д. Проблемы государственного регулирования системы недропользования в Украине. Ровно: РИС КИСУ, 2001. – 166 с. 3. Разовский Ю.В. Горная рента (экономика и законодательство). – М.: Экономика, 2000. – 221 с. 4. Ахатов А.Г., Кантор Е.Л., Назаров В.И. Рентные отношения и рентные платежи в системе стоимостной оценки минеральных ресурсов. – Казань: Татаркигоиздат, Экополис, 1995. – 535 с.

Надійшла до редколегії 15.02.11

Я. Олійник, член-кор. АПН України, д-р екон. наук,
О. Пендерецький, канд. техн. наук

НАУКОВІ НАПРЯМКИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ІНВЕСТИВАННЯ ПРОМИСЛОВОГО ТУРИЗМУ З УРАХУВАННЯМ ЕКОЛОГІЧНИХ ФАКТОРІВ

Запропонований критерій оцінки соціально-еколого-економічної результативності інвестиційної діяльності туристичних структур з врахуванням екологічної складової розвитку.

The proposed criterion for assessing social-ecological-economic impact of tourism investment structures, taking into account the environmental component of development.

Постановка проблеми. Екологічні проблеми в туристичній сфері, які на сьогоднішній день яскраво проявляються в такому напрямку як промисловий туризм є наслідком відсутності ефективної політики екологізації цієї галузі діяльності. Закінуті шахти військового комплексу, Чорнобильська атомна електростанція, ряд збанкрутілих підприємств стають сьогодні об'єктом туристичного попиту. Використання цих об'єктів без попередньої оцінки їх екологічного стану, не врахування взаємодій людини, суспільства і природи, охорони навколишнього природного середовища, що є самою гострою і актуальною проблемою сучасності, призводить до негативних наслідків [1].

Урбанізація, індустріалізація, зростаючий ритм життя зумовлюють гостру потребу у відновленні фізичних і психологічних сил людини. Тому все більшим попитом починають користуватись різні види туризму. Розвиток туризму і рекреації збільшують споживчий ринок послуг, сприяє розвитку соціальної інфраструктури. Це, в свою чергу, зумовлює необхідність вивчення антропогенно-туристичного впливу на оточуюче середовище. Дослідження екологічних проблем туристично-рекреаційного обслуговування населення має важливе прикладне значення. Туризм повинен бути екологічно орієнтованим на довготривалу перспективу, економічно життєздатним, а також відповідати етнічним і соціальним інтересам місцевих громад. Необхідність розвитку екологічно орієнтованого туризму як одного з важливих принципів стійкого екологічно безпечного розвитку суспільства – основна складова процесу інвестування в туристичну галузь, особливо в новий напрям – промисловий туризм.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Методи оцінки екологічного стану території та об'єктів, з метою інвестування у туристичній, сільськогосподарській та інших галузях господарювання, досліджувалися в роботах Борисової В.А. [2], Рудька Г.І. та Адаменка О.М. [3], Гуцуляка В.М. (1994), та авторські дослідження [1].

Визначення невирішених сторін проблеми. Інвестиційна привабливість підприємницьких структур, які спеціалізуються на розвитку промислового туризму, в першу чергу вимагає оперативного визначення екологічного стану на вибраній території чи об'єкту. Встановлення критерію оцінки соціально – еколого – економічної результативності інвестиційної діяльності в сфері туризму, який би встановлював відповідність нормативним екологічним показникам компонентів навколишнього середовища. Встановлював інвестиційну привабливість проекту на перспективу з врахуванням екологічної складової.

Мета та завдання статті. Метою статті є запропонувати заходи екологічного розвитку підприємницьких структур промислового туризму, які дозволяють оптимізувати процес інвестування для досягнення цілей підприємства на перспективу з врахуванням екологічної складової.

Основний виклад матеріалу. Ефективним шляхом вирішення проблем екологічного розвитку у сфері промислового туризму є активізація інвестиційної діяльності з метою фінансування природоохоронних та ресурсозберігаючих технологій, проведення заходів для збереження довкілля. Важливу роль в цьому процесі відіграє оцінка екологічної ситуації території, її прогноз та

управління з метою збереження навколишнього середовища, природних ресурсів та їх раціональне використання, зменшення антропогенного навантаження на довкілля та екологізація підприємницької діяльності.

Забруднення ландшафтів від різноманітних джерел техногенного впливу призводить до комплексної трансформації їх біогеохімічних та екологічних параметрів. Оцінити ці зміни кількісно, тобто визначити екологічний стан того чи іншого компоненту екосистеми (ландшафту) або її в цілому, можна аналізуючи геохімічні коефіцієнти, або сумарні показники забруднення. Різними авторами запропоновано кілька методичних підходів до оцінки екологічного стану через коефіцієнти, але усі вони залежать від повноти аналітичного матеріалу, який характеризує ступінь геохімічної вивченості тої чи іншої території. Чим більше аналізів ґрунтів, води, повітря, рослинності ми маємо, тим точніше можемо оцінити екологічний стан місцевості, що є досить важливим для об'єктивної грошової оцінки земельної ділянки. Серед показників такої оцінки виділяються коефіцієнти концентрації, кларки концентрації, сумарні показники забруднення і т. д. Розрахунки цих кількісних показників дозволяють оцінити ступінь екологічних змін довкілля, який може буди: нормальний (сприятливий), задовільний, напружений, складний, незадовільний, передкризовий, критичний і катастрофічний [3].

В кожному компоненті ландшафту (ґрунтах, воді, повітрі і т.д.) можна знайти велику кількість різних хімічних елементів, які до певних концентрацій не є шкідливими для людини, а навіть корисними, необхідними. Значною мірою це пов'язано з тим, що ґрунти є головним "депо" природних та техногенних надходжень хімічних елементів та сполук. Середній вміст елементів у земній корі (літосфері) називають кларком. Такі ж кларки розраховані для ґрунтів, води і т. д. Але в кожному регіоні, у залежності від геологічної будови, типу ґрунтів, мінералогічного складу підстиляючих порід, географічної зональності та інших чинників, будуть свої, характерні тільки для цього регіону, середні вмісти того чи іншого елементу. Такий середній вміст називають регі-

ональним фоном. Він може бути більшим за кларк, а може бути і меншим.

Таким чином, тільки ті вмісти елементів, які перевищують кларк, а потім і фон, можуть бути аномальними, а значить і шкідливими для нормального розвитку геоекосистем.

Аномальний вміст C_a визначається за формулою [3]:

$$C_a = C_i - C_{\phi} - C_k, \text{ де}$$

C_i – вміст елемента в досліджуваному компоненті ландшафту, C_{ϕ} – його природний фон, C_k – кларк елемента.

Тобто, щоб елемент вважався аномальним, необхідно щоб його вміст відповідав умові:

$$C_i > C_{\phi} + C_k.$$

Кларки елементів нам відомі, а фон розраховують, виходячи з конкретного фактичного матеріалу.

Дослідження які ми проводили в Рогатинському районі Івано-Франківської області, на виконання теми затвердженої обласною радою на створення географічної інформаційної системи екологічного моніторингу, дали нам можливість відібрати проби та проаналізувати вміст свинцю в ґрунтах, табл. 1. і визначити регіональний фон та аномальний вміст цього хімічного елемента. На його основі ми розробили рекомендації щодо перспектив використання даної території в рекреаційних цілях, видобування мінеральної води, а також визначили інвестиційну привабливість даної території за екологічними показниками.

Хоча ґрунт і має деякі особливості біологічного самоочищення – розщеплює і мінералізує відходи, які в нього попали, однак механізм такого самоочищення внаслідок його переважання (фізичного, хімічного, механічного) порушується, що призводить до деградації.

Для насипних ґрунтів характерне також ущільнення, що погіршує повітряний обмін,

пригнічує діяльність ґрунтових мікроорганізмів і призводить до азотного голодування зелених насаджень. Насипні ґрунти із-за великої кількості уламкового матеріалу характеризуються підвищеною дренажністю, що приводить до порушення водно-теплового режиму і погіршення живлення рослин, особливо дерев.

Таблиця 1. Визначення фонового вмісту (C_{ϕ}) свинцю (Pb) у ґрунтах на прикладі Рогатинського району, Івано-Франківської області

Характерні інтервали вмісту Pb, мг/кг							
0 – 1	1 – 5	5 – 10	10 – 20	20 – 30	30 – 40	40 – 50	50 – 75
1	2	3	4	5	6	7	8
0,9	3,6; 3,4; 1,2;	5,9; 6,7;	12,1; 18,7; 12,9; 16,4; 11,4;	24,3	39,2; 39,1;	49,2	60,1
0,6	1,6; 2,3; 1,9;	7,1; 5,4;	17,45; 13,6; 16,9; 14,8; 19,4;	29,3	39,6; 35,4;	40,5	54,3
0,8	1,7; 1,3; 1,4;	9,8; 9,8;	12,1; 17,3; 13,3; 16,4; 17,8;	29,3	33,6; 30,8;	41,6	64,3
0,7	1,6; 1,2; 1,9;	6,1; 9,6;	18,9; 15,9; 46,4; 12,2; 15,4;	20,1	34,5; 33,4;		66,4
0,3	1,2; 1,1; 1,3;	8,1; 6,3;	15,3; 14,4; 16,9; 15,4; 11,8;	24,6	22,1; 39,7;		64,5
0,8	1,9; 2,2; 1,3;	5,7; 5,4;	12,7; 13,7; 13,4; 15,6; 12,3;	27,9	33,6; 35,4;		70,1
0,5	2,3; 2,2; 4,7;	9,3; 9,7;	10,6; 14,2; 17,9; 18,7; 12,8;	26,8	39,6; 33,6;		54,3
0,4	1,9; 4,6; 4,9;	6,5; 8,6;	17,1; 14,1; 15,4; 10,8; 14,1;	21,4	33,4; 32,2;		72,3
0,6	2,4; 4,3; 2,1;	7,3; 6,5;	18,6; 12,1; 10,3; 16,4; 12,1;	27,9	39,8; 34,6;		
0,9	1,4; 2,3; 3,1;	5,4; 8,6;	15,7; 16,2; 18,7; 19,1; 12,8;	29,5	36,4; 36,4;		
0,9	3,6; 2,1; 2,1;	8,1; 8,3;	14,8; 13,4; 16,4; 17,1; 15,4;	20,4	38,4; 35,4;		
0,8	1,2; 1,3; 1,2;	7,1; 6,9;	10,4; 12,1; 18,9; 12,4; 16,7;	29,6	33,6; 36,1;		
0,1	2,4; 1,3; 1,6;	9,8; 9,9;	15,4; 11,6; 14,1; 16,4; 13,6;	26,1	34,3; 33,6;		
0,2	4,3; 3,4;	7,4; 4,6;	12,8; 14,2; 15,6; 10,2; 12,7;	28,3	34,6; 30,4;		
0,9	4,5;		17,8; 11,4; 11,5; 12,1; 10,8;		32,1; 31,6;		
			11,9; 15,6;		38,4		

1	2	3	4	5	6	7	8
$\sum_{n=1}^{15} = 9,4$	$\sum_{m=1}^{42} = 97,3$	$\sum_{n=1}^{28} = 212,8$	$\sum_{n=1}^{78} = 1123,1$	$\sum_{n=1}^{14} = 365,5$	$\sum_{n=1}^{31} = 1100,9$	$\sum_{n=1}^3 = 131,3$	$\sum_{n=1}^8 = 506,3$
$\bar{x} = \frac{9,4}{15} = 0,63$	$\bar{x} = \frac{97,3}{42} = 2,08$	$\bar{x} = \frac{212,8}{28} = 7,6$	$\bar{x} = \frac{1123,1}{78} = 14,6$	$\bar{x} = \frac{365,5}{14} = 26,1$	$\bar{x} = \frac{1100,9}{31} = 35,5$	$\bar{x} = \frac{131,3}{3} = 43,8$	$\bar{x} = \frac{506,3}{8} = 63,3$

Фоновий вміст C_f характеризує 2/3 від загальної кількості проб, а аномальним вважається вміст, що перевищує фон у 3 рази: $C_a = 3 C_f$.

Для Pb він дорівнює: $3,42 \times 3 = 10,3$

Але найгірше ґрунти справляються з токсичними хімічними елементами – Hg, As, Cu, Pb, F, Mn та іншими, які накопичуються поблизу промислових джерел викидів, а також поступово розповсюджуються по площі всього ґрунтового покриву. Сірка і хлориди підкислюють ґрунти, а сода, аміак і сполуки магнію – олужують. Під впливом кислотних опадів відбувається заміщення основних катіонів на іони водню й алюмінію та переміщення заміщених катіонів в ґрунтового профілі. В ґрунтах із рН нижче 5,0 підвищується мобільність Al, As, Cu, Cd та інших.

Деякі мікроорганізми ґрунтів можуть перетворювати солі важких металів в інші форми – розчинні або нерозчинні, тим самим впливають на порушення трофічних зв'язків, іноді до повного усунення з ґрунту безхребетних. Негативно впливають на ґрунти нафтопродукти, феноли, радіонукліди, пестициди. Надлишки мінеральних добрив, особливо на приватних ділянках і дачах, швидко розповсюджуються по території, різко погіршуючи умови розвитку зелених насаджень. Значне навантаження ґрунтів транспортом і населенням приводить до значного ущільнення: при нормі 10 кг/м^2 воно зростає в місцях активного відпочинку до $30\text{--}40 \text{ кг/м}^2$ і сягає глибини 30 см. Це значно знижує якість ґрунтів. Всі ці особливості необхідно враховувати при екологічних дослідженнях ґрунтового покриву території та техніко-економічних і екологічних оцінках промислового туризму.

Рекомендації.

1. Для території України характерні формування "повітряні викиди в атмосферу – осад на поверхні ґрунтів". Динамічна рівновага концентрацій аерозолів металів і радіонуклідів в приземному шарі забезпечується високою швидкістю їх осаду (до 1 см/с). В результаті на поверхні і в верхній зоні ґрунтів (до глибини $0,1\text{--}0,2\text{--}0,3 \text{ м}$) формуються високі концентрації металів і радіонуклідів – ареали техногенних змін або аномалій геохімічного поля, які негативно впливають на довкілля і безпеку життєдіяльності людей, так як здатні суттєво погіршити їх біогеохімічний баланс.

2. В ґрунтах повинна бути деяка кількість важких металів, необхідних для росту рослин. Коли їх концентрація перевищує визначений рівень, починають розвиватися процеси накопичення (забруднення), що веде до погіршення якості ґрунтів – табл. 2 [4]. Після визначення рівня забруднення ґрунтів намічають заходи по їх подоланню. При надходженні в ґрунти доз важких металів, що не обумовлюють перевищення гранично допустимих концентрацій (ГДК), рекомендується проведення профілактичних заходів та здійснення моніторингу стану ґрунтів і рослин. В таких випадках, коли в ґрунтах і в деяких рослинах перевищуються ГДК та існує небезпека для здоров'я людей, рекомендується застосовувати меліоративні, агродинамічні, селекційні заходи та розробляти організацію раціонального використання забруднених земель.

Таблиця 2. Екологічні норми валового вмісту важких металів в ґрунтах, мг/кг

	Pb	Cd	Zn	Cu	Ni	Hg
Рівень вмісту						
Дуже низький	<5	<0,05	<15	<5	<10	<0,05
Низький	5-10	0,05-0,10	15-30	5-15	10-20	0,05-0,10
Середній	10-35	0,10-0,25	30-70	15-50	20-50	0,10-0,25
Підвищений	35-70	0,25-0,50	70-100	50-80	50-70	0,25-0,50
Високий	70-100	0,50-1,00	100-150	80-100	70-100	0,50-1,00
Дуже високий	100-150	1-2	150-200	100-150	100-150	1-2
Рівень забруднення						
Низький (ГДК)	100-150	1-2	150-200	100-150	100-150	1-2
Середній	150-500	2-5	200-500	100-150	150-300	2-5
Високий	500-1000	5-10	500-1000	150-250	300-600	5-10
Дуже високий	>1000	>10	>1000	>500	>600	>10

3. Для зменшення рухомості важких металів і переходу їх до фітоценозів кислі ґрунти вапнують, лужні гіпсують, використовують фосфорні і органічні добрива, вносять іонообмінні речовини (цеоліти, гранули полістиролу, кремнійорганічні сполуки), підбирають рослини, які найменш вбирають важкі метали, наприклад – льон, конопля. Найбільш забруднені ґрунти відводять під заліснення.

4. Соціальні результати іноді мають свій прояв не відразу, а через лаг. Крім того вони формуються опосередковано, через рослинний та тваринний світ, а останні – на людину через продукти споживання. Запропонований комплекс заходів на основі оцінки екологічної ситуації заданої території або об'єкту, значно покращить інвестиційну привабливість екологічно орієнтованих підприємницьких структур.

5. Нами пропонується визначити критерій оцінки соціально – еколого – економічної результативності інвестиційної діяльності в сфері туризму за формулою:

$$K_e = E_T \times E_{ek}, \text{ де}$$

E_T – абсолютна економічна ефективність інвестицій в ресурсний потенціал [2], E_{ek} – екологічний коефіцієнт, який функціонально залежить від ступеня екологічних

змін довкілля і може приймати значення від "0", коли екологічний стан критичний або катастрофічний і до "1" – нормальний (сприятливий).

Запропоновані заходи екологічного розвитку підприємницьких структур дозволяють визначити їх потенціал, який забезпечує досягнення цілей підприємства в майбутньому з урахуванням екологічної складової.

Оптимальним варіантом інвестування туристичної галузі буде такий проект, який відповідає вимогам критеріїв оцінки соціально-еколого-економічної ефективності.

Висновки та перспективи. Створення сприятливого інвестиційного клімату в туристичній сфері та активізація інвестиційної діяльності всіх господарських суб'єктів, потребують вирішення завдань якісної зміни підходів до становлення промислового туризму в цілому, його адаптації до ринкових умов. Тому концепція розвитку промислового туризму, повинна повною мірою враховувати екологічні чинники, критерії, вимоги, стандарти й обмеження. Вона повинна базуватися на всебічній екологізації природо-, ресурсо- і енергозберігаючих безвідходних технологій та екологічнобезпечної організації виробничих процесів.

1. Пендерецький О.В. Екологічні аспекти розвитку промислового туризму в нафтогазовидобувних регіонах України. ІФНТУНГ, Івано-Франківськ, – 2009р., № 4(22) С.148 – 152. 2. Борисова В.А. Екологізація підприємницької діяльності. Наукова монографія. Суми: "Довкілля", 2004. – 128 с. 3. Рудько Г.І., Адаменко О.М. Екологічний моніторинг геологічного середовища. Львів, видавничий центр ЛНУ ім. Івана Фрака,

2001. – 245 с. 4. Красовський Г.Я., Суходубов О.О., Пономаренко І.Г. Використання космічних знімків при грошових оцінках землі.: Матеріали регіональна нарада "Можливості сучасних ГІС/ДЗЗ-технологій у сприянні вирішення проблем Прикарпаття", 15-17 листопада 2005 р. Івано-Франківськ ДНВЦ "Природа" НКАУ С. 11-14.

Надійшла до редколегії 17.02.11

III. ПРАЦІ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

УДК 911.3

С. Сировець, здобувач

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Проаналізовано основні положення територіальної організації рекреаційно-туристичної діяльності. Досліджено стратегічні цілі, завдання та основні складові рекреаційно-туристичної діяльності. Сформульовані стратегічні напрямки розвитку рекреаційно-туристичної діяльності відповідно до вимог сталого розвитку туризму в світі на основі формування пропозиції національного туристичного продукту.

Basic positions of forming of territorial organization of recreation and tourist activity were analysed. Strategic aims, tasks and basic constituents recreation and tourist activity were explored. The strategic directions of development of recreation and tourist activity according to the requirements of sustainable development of tourism in the world on the basis of forming of suggestion of national tourist product were formulated.

Постановка проблеми. Підходи до визначення суспільно-географічної сутності територіальної організації рекреаційно-туристичної діяльності полягають в концепції територіальних рекреаційних систем (ТРС), розроблені В.С. Преображенським. За цією концепцією рекреаційне господарство являє собою складну, багатокomпонентну природно-господарську систему, яка включає такі складові підсистеми і компоненти, як рекреаційно-туристичні ресурси, рекреаційно-туристичну інфраструктуру, обслуговуючий персонал, туристів та рекреантів.

Наукові джерела та публікації. Дослідження територіальної організації рекреаційно-туристичної діяльності закладені працями відомих вчених, які займалися даною проблематикою: В.Преображенський, С. Дюжев, І. Родічкін, П. Шищенко, Я. Олійник, О. Любіцева, О. Бейдик, О. Топчієв.

Мета статті полягає в формулюванні географічного підходу до територіальної організації рекреаційно-туристичної діяльності на основі певного структурування, її систематизації та класифікації за функціональними видами і просторовими масштабами.

Актуальність дослідження. Важливого значення в сучасних умовах суспільного розвитку набуває визначення закономірностей територіальної організації рекреаційно-туристичної діяльності, комплексно-пропорційного її розвитку відповідно до стратегії сталого розвитку туризму на основі формування пропозиції національного туристичного продукту, підвищення його конкурентноздатності на ринку міжнародного туризму при одночасному формуванні соціально відповідального та екологічно збалансованого розвитку рекреаційно-туристичної діяльності.

Основний виклад матеріалу. Рекреаційно-туристична діяльність є важливим напрямком в суспільно-географічних дослідженнях, що перебуває у стадії становлення та швидкого розвитку в контексті сталого розвитку. Найважливішими задачами забезпечення сталого розвитку є перехід на інноваційний шлях розвитку, реалізація загальносистемних перетворень економіки і суспільства, побудова високоефективної соціально орієнтованої ринкової економіки, зниження негативної дії виробничої діяльності на оточуючу середовище і поліпшення її якісного стану [4]. При сталому розвитку туризму всі ресурси використовуються та керуються таким чином, щоб задовольняти економічні, соціальні та естетичні потреби при одночасному збереженні

культурної єдності, головних екологічних процесів, біологічного різноманіття та систем життєзабезпечення. Принципи сталого розвитку туризму: достатності послуг в кожному даний момент часу на певній території у необхідній кількості і номенклатурі відповідно до запитів споживачів; збалансованості між попитом і пропозицією, між окремими складовими індустрії туризму, між суб'єктами ринкової діяльності; структурованості щодо внутрішньої будови індустрії туризму та зв'язків між її складовими; ієрархічності, яка задається ієрархією цілей функціонування складових туристичного процесу, відповідно до якої виділяють державний рівень з регулювання міжнародної діяльності на туристичному ринку та впорядкування внутрішнього туризму; регіональний рівень, на якому деталізуються завдання Стратегії та розробленої на її основі Програми розвитку туризму; місцевий, на якому реалізуються конкретні цілі розвитку туризму; динамічності, який полягає в розвитку туризму і виявленні певних тенденцій; комплексності процесу обслуговування в туризмі; пропорційності між суб'єктами туристичного процесу та складовими індустрії туризму; ресурсної детермінованості, оскільки локалізація туристичної діяльності великою мірою обумовлена законом абсолютних переваг (наявності рекреаційних ресурсів, в першу чергу, ідеальних туристичних благ, таких як оптимальний кліматичний режим, наявність мальовничих ландшафтів, акваторій зі зручними пляжами, бальнеологічних ресурсів тощо).

Теоретичною основою досліджень територіальної організації рекреаційно-туристичного господарства виступає концепція територіальних рекреаційних систем (ТРС), розроблена свого часу В.С. Преображенським. За цією концепцією рекреаційне господарство являє собою складну, багатокomпонентну природно-господарську систему, яка включає такі складові підсистеми і компоненти, як рекреаційні ресурси, рекреаційна інфраструктура (технічні підсистеми), обслуговуючий персонал, рекреанти і т. д. Системна методологія націлює дослідника на аналіз системи в цілому, а також окремих підсистем і елементів, а головне – їх збалансованості і узгодженості взаємодії, яка і формує ТРС як рекреаційний об'єкт.

Територіальна рекреаційна система (ТРС) – форма організації рекреаційно-туристичної діяльності на певній території, що забезпечує функціональний взаємозв'язок, взаємодію та координацію всіх підсистем, бло-